

Studie- och yrkesvägledning i Östra Göinge kommun

För elever i grundskola och grundsärskola

Östra Göinge
kommun

Innehållsförteckning

INLEDNING

Förord	s 3
Syfte och mål	s 4
Nationella styrdokument	s 5
Definitioner	s 7
Ansvar	s 7

KOMMUNALA RIKTLINJER

1. Kännedom om uppdraget	s 9
2. En del av det omgivande samhället	s 9
3. Syftet med skolplan	s 10
4. En del av det systematiska kvalitetsarbetet	s 11
5. Metod för planering och uppföljning	s 12
6. Metod för att utarbeta en skolplan	s 13
7. Olika roller och dess ansvar	s 14

Bilaga 1 Sammanfattning av de allmänna råden utifrån ansvar

Bilaga 2 Kartläggning av kommunen

Bilaga 3 Frågor att ställa sig inför planeringen

Bilaga 4 Självskattning

INLEDNING

Förord

Att barn, ungdomar och vuxna får en likvärdig studie- och yrkesvägledning med god kvalitet är en viktig faktor för vår kommun och dess arbete med att skapa en god framtid för dem.

Kommunen står inför ett antal utmaningar i dagsläget. Nivån på arbetslöshet ligger över riksnittet, många unga går utan sysselsättning samt andelen som blir behöriga till gymnasiet behöver höjas. Arbetslivet och samhället förändras idag i snabb takt vilket ställer höga krav på skolan och näringslivet att ge eleverna förutsättningar att möta denna verklighet. Att ge våra ungdomar möjlighet att komma vidare in i en positiv framtid är avgörande. Detta arbete är av stor betydelse både för den enskilda individen men också för hela samhället.

Dessa riktlinjer är framtagna av en arbetsgrupp bestående av studie- och yrkesvägledare, lärarrepresentanter och utvecklingsledare. Riktlinjerna har varit på remiss i rektorsgrupp och verksamhetschef och informerats politiken. Projektet har stöttats av Skolsamverkan och Kommunförbundet.

Riktlinjerna vänder sig främst till rektorer, lärare och studie- och yrkesvägledare men kan också med fördel presenteras för elever och vårdnadshavare. De är menade att användas som en utgångspunkt i det arbete som görs på respektive skola för att skapa en likvärdighet i kommunen. Detta är dock inte detsamma som att det ska vara likformiga insatser, det är av stor vikt att dessa anpassas utifrån varje skolas behov och förhållanden.

Östra Göinge kommun 2014-12-12

Ulla Wram
verksamhetschef Bildning

Syfte och mål

Syftet med studie- och yrkesvägledning är att ge eleverna förutsättningar att hantera och ta beslut i frågor som rör val av studier och yrken¹. För att kunna göra egna och välgrundade val behöver eleverna träna sig i detta. En högkvalitativ studie- och yrkesvägledning ger eleverna alternativ samt synliggör påverkansfaktorer som kön, social och kulturell bakgrund samt risker med kompisval. Ett huvuduppdrag blir att arbeta kompensatoriskt så att eleverna gör rätt val utifrån sina styrkor och förutsättningar.

Dessa riktlinjer är framtagna för att skapa en likvärdighet inom kommunen för en studie- och yrkesvägledning med hög kvalitet, redan från förskoleklass. Riktlinjerna ska tydliggöra ansvar, innehåll och mål med detta arbete. De ska också vara en grund för den skolplan som upprättas årligen ute på respektive rektorsområde.

Mål utifrån olika nivåer:

ELEVNIVÅ

- Elevernas behov av studie- och yrkesvägledning tillgodoses.
- Eleverna får kunskaper om arbetslivet och möjligheter till fortsatta studier.
- Eleverna utvecklar en valkompetens så att de kan göra medvetna och väl underbyggda val kring utbildning och yrkesinriktning.
- Eleverna upplever att de kan påverka sin framtid i en positiv riktning.

SKOLNIVÅ

- Arbetet ingår i den dagliga undervisningen utifrån läroplanens riktlinjer för studie- och yrkesvägledning.
- Arbetet ska ingå i det systematiska kvalitetsarbetet för planering, uppföljning och utvärdering. Detta gäller både på huvudmanna- och skolnivå.

KOMMUNNIVÅ

- Samverkan mellan skola, samhälle och arbetsliv ökar.
- Antal avbrott från gymnasieskolan minskar.
- Antal omval i gymnasieskolan minskar.
- Genomströmningen i gymnasieskolan ökar.
- Tillgången på arbetskraft som näringslivet efterfrågar ökar.
- Antalet personer som arbetar eller studerar ökar.

För nyckeltal kopplat till målen se s. 12.

¹ Allmänna råd med kommentarer om arbete med Studie- och yrkesvägledning, Skolverket, 2013

Nationella styrdokument

Läroplan för grundskolan (LGR 11)

2.2 Kunskaper (utdrag)

Mål

Skolan ska ansvara för att varje elev efter genomgången grundskola kan göra väl underbyggda val av fortsatt utbildning och yrkesinriktning.

2.6 Skolan och omvärlden

Eleverna ska få en utbildning av hög kvalitet i skolan. De ska också få underlag för att välja fortsatt utbildning. Detta förutsätter att den obligatoriska skolan nära samverkar med de gymnasiala utbildningar som eleverna fortsätter till. Det förutsätter också en samverkan med arbetslivet och närsamhället i övrigt.

Mål

Skolans mål är att varje elev

- * kan granska olika valmöjligheter och ta ställning till frågor som rör den egna framtiden,
- * har inblick i närsamhället och dess arbets-, förenings- och kulturliv, och
- * har kännedom om möjligheter till fortsatt utbildning i Sverige och i andra länder.

Riktlinjer

Alla som arbetar i skolan ska

- * verka för att utveckla kontakter med kultur- och arbetsliv, föreningsliv samt andra verksamheter utanför skolan som kan berika den som en lärande miljö, och
- * bidra till att elevens studie- och yrkesval inte begränsas av kön eller av social eller kulturell bakgrund.

Läraren ska

- * bidra med underlag för varje elevs val av fortsatt utbildning, och
- * medverka till att utveckla kontakter med mottagande skolor samt med organisationer, företag och andra som kan bidra till att berika skolans verksamhet och förankra den i det omgivande samhället.

Studie- och yrkesvägledaren, eller den personal som fullgör motsvarande uppgifter, ska

- * informera och vägleda eleverna inför den fortsatta utbildningen och yrkesinriktningen och särskilt uppmärksamma möjligheterna för elever med funktionsnedsättning, och
- * vara till stöd för den övriga personalens studie- och yrkesorienterande insatser.

2.8 Rektorns ansvar

Som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal i skolan har rektorn det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen. Rektorn ansvarar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen och kunskapskraven. Rektorn har ansvaret för skolans resultat och har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att samverkan med skolor och arbetslivet utanför skolan utvecklas så att eleverna får konkreta erfarenheter av betydelse för deras val av fortsatt utbildning och yrkesinriktning, den studie- och yrkesorienterande verksamheten organiseras så att eleverna får vägledning inför de olika val som skolan erbjuder och inför fortsatt utbildning.

Skollagen 2010:800

Skollagen ställer krav på studie- och yrkesvägledning. Elever i alla skolformer, utom förskolan och förskoleklassen, ska ha tillgång till personal med sådan kompetens att deras behov av vägledning inför val av framtida utbildnings- och yrkesverksamhet kan tillgodoses.

2 kap Huvudmän och ansvarsfördelning

Studie- och yrkesvägledning

Tillgång

29 § Elever i alla skolformer utom förskolan och förskoleklassen ska ha tillgång till personal med sådan kompetens att deras behov av vägledning inför val av framtida utbildnings- och yrkesverksamhet kan tillgodoses. Även den som avser att påbörja en utbildning ska ha tillgång till vägledning.

Behörighet

30 § För att få anställas utan tidsbegränsning för studie- och yrkesvägledning ska den sökande ha en utbildning avsedd för sådan verksamhet.

Den som inte uppfyller kravet enligt första stycket får anställas för studie- och yrkesvägledning för högst ett år i sänder.

Definitioner

Studie- och yrkesvägledning består av två delar:

1. Studie- och yrkesvägledning som verksamhet (SYV) – i *vid* bemärkelse

Ge elever kunskap och färdigheter som underlag för val av framtida studie- och yrkesval. Här ingår all den verksamhet som bidrar till att ge elever kunskaper och färdigheter att fatta beslut som rör deras framtid. Exempel är

- studiebesök
- praktisk arbetslivserfarenhet
- undervisning om arbetslivet
- information om olika utbildningar

2. Studie- och yrkesvägledning genom studie- och yrkesvägledaren (syv) – i *snäv* bemärkelse

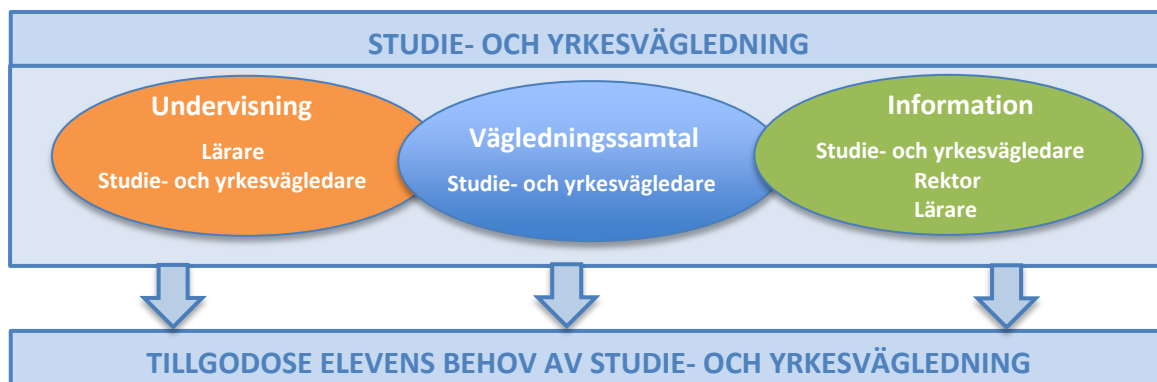
Ge eleven personlig vägledning utifrån elevens behov och förutsättningar. Denna vägledning ska vila på vetenskaplig grund och professionella metoder.

Detta kan ske enskilt eller i grupp och leds av studie- och yrkesvägledaren.

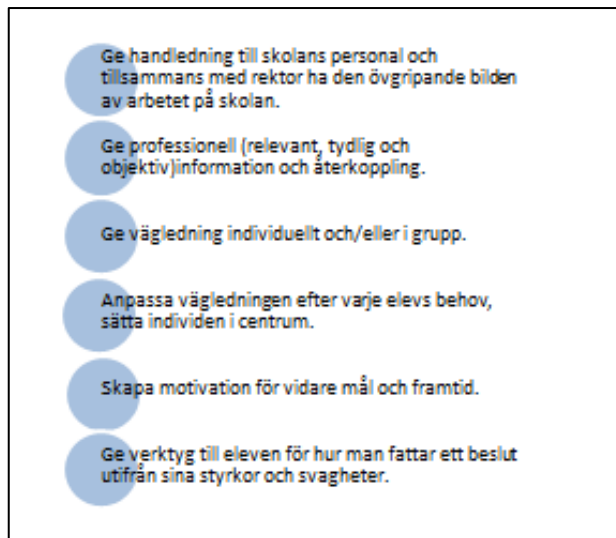
Ansvar

Hela skolans ansvar

Studie- och yrkesvägledning berör all personal på skolan och ingår i alla ämnen. Skolan har ett viktigt kompensatoriskt uppdrag för att utmana rådande mönster och visa på olika val. Den ska motverka stereotypa val utifrån kön, social och kulturell bakgrund. Lärares, studie- och yrkesvägledares samt rektors ansvar för detta finns tydliggjort i läroplan (s. 5) samt i de allmänna råden (bilaga 3). Det är viktigt att studie- och yrkesvägledningen planeras så att den utgör en helhet för eleven. Den ska också utgå från elevens individuella behov. För att kunna göra väl underbyggda val av framtida studie- och yrkesvägar och för att möta kraven på flexibilitet i arbetslivet och i livet behöver eleverna tillägna sig kunskaper om utbildningssystemet och arbetslivet samt utveckla förmågor som de kan behöva för att väga samman olika alternativ. Ett sådant arbete tar tid och för eleverna är det en process att tillägna sig den kompetens som krävs. Här behöver man kontinuerligt samverka och identifiera vilka behov som finns i verksamheten (s 11). Rektor är ytterst ansvarig för att detta görs. Planering och uppföljning ska ingå i skolans övriga systematiska kvalitetsarbetet (s. 10).

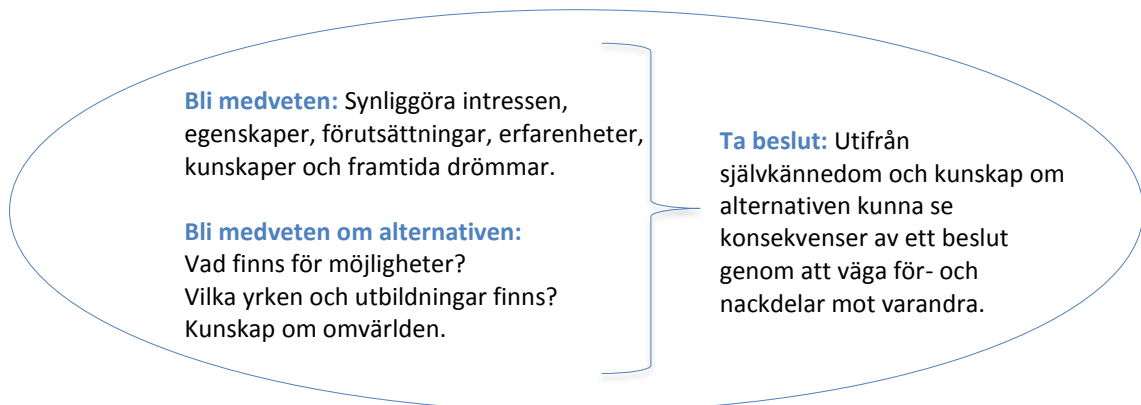
Studie- och yrkesvägledarnas roll

En väl fungerande studie- och yrkesvägledning som finns som en naturlig del i skolans organisation bidrar till en betydelsefull grund för elevens möjligheter att fatta viktiga beslut för framtiden.

Studie- och yrkesvägledarna har en central roll i vägledningsarbetet, både som stöd till övrig personal på skolan och gentemot varje elev.

Studie- och yrkesvägledaren är en person som finns i skolans organisation och som har utbildning och är specialist på området. Vägledaren ska ge eleven personlig vägledning, enskilt eller i grupp, och denna ska vara opartisk och neutral. Vägledningen ska stödja eleven i att undersöka och identifiera sina intressen och möjligheter, kunna uttrycka och formulera dessa så att eleven kommer fram till väl underbyggda val.

Kommunens organisation av studie- och yrkesvägledning

I kommunen arbetar samma studie- och yrkesvägledare från årskurs 1 till årskurs 9. På detta sätt följs eleverna hela vägen fram till den dag då de ska göra sitt gymnasieval.

Det läggs stor vikt vid samverkan mellan skolformerna och studie- och yrkesvägledarna ingår i ett nätverk från årskurs 1 till vuxenutbildning samt representant från kommunens näringslivsavdelning.

Kommunala riktlinjer

1. Kännedom om uppdraget
2. En del av det omgivande samhället
3. Syftet med skolplan
4. En del av det systematiska kvalitetsarbetet
5. Metod för planering och uppföljning
6. Metod för att utarbeta en skolplan

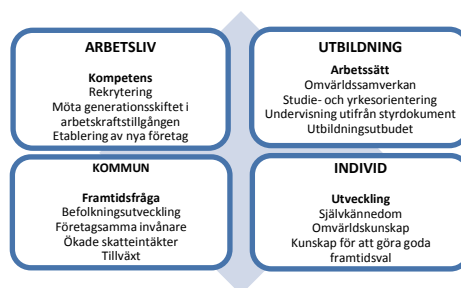

1. Kännedom om uppdraget

- Rektor har ansvar för att gällande styrdokument följs.
- All personal får information om hur de förväntas arbeta med studie- och yrkesvägledning till eleverna.
- Vid personalens medarbetarsamtal ingår frågor om arbetet med studie- och yrkesvägledning.

2. En del av det omgivande samhället

I kommunen finns en uttalad politisk ambition att skapa en ”dynamisk, tillväxtinriktad och på sikt hållbar miljö för människor och verksamheter av olika slag. Gedigna utbildningsinsatser i samarbete med arbetsmarknadens olika parter skapar goda villkor för att säkerställa tillgången på välutbildad arbetskraft. Riktade insatser inom olika utbildningsområden kan leda till individuell kompetenshöjning som därigenom kan stärka företagets konkurrenskraft och säkerställa en förbättrad kvalitet inom de offentliga verksamheterna”. Detta leder till vinster på många plan:

På individnivå är det av största vikt att eleverna känner att de finns i ett sammanhang och att deras skolgång syftar till att ge dem en grund att stå på inför sitt fortsatta liv. Grundläggande för att sätta in skolan i ett större sammanhang är genom samverkan med det omgivande samhället. Genom att man i undervisningen lägger ett medvetet perspektiv som syftar till att visa eleverna varför man läser olika saker, utifrån läroplanens riktlinjer för Skolan och omvärlden, kap 2.6, blir detta en naturlig bas för skolans verksamhet. Det finns även en mängd konkreta aktiviteter som kan genomföras, t ex studiebesök, besök av olika yrken och prao.

Prao

Av tradition har man i kommunen långt haft prao (praktisk arbetslivsorientering). Det finns inget i styrdokumentet som säger att detta måste finnas, dock står det i de allmänna råden att eleverna ska ges möjlighet att utveckla sin förmåga att kritiskt granska information om studier och yrken samt skapa medvetenhet om vilket ansvar de själva har för sina studie- och yrkesval. Eleverna ska också få saklig och aktuell information om arbetslivets kvalifikationskrav och om hur arbetsmarknaden ser ut inom olika yrkesområden. Ett sätt att arbeta detta är att under vissa årskurser ha prao vilket förvarande sker i årskurs 8 och 9. Upplägget för detta ska utvärderas tillsammans med övrigt arbete kring studie- och yrkesvägledning och revideras efter hand så att de uppfyller de krav vi ställer för att aktiviteterna ska vara kvalitativa.

Varje skola bör arbeta upp ett nätverk av kontakter med det omgivande samhället. Dessa bör finnas samlade och dokumenterade hos studie- och yrkesvägledaren och uppdateras regelbundet. Nätverket utgör en bank av resurser för allt från när prao ska ordnas till att en lärare ska arbeta med entreprenörskap och företagande i sin undervisning.

3. Syftet med skolans planering för studie- och yrkesvägledning

Alla skolor ska utarbeta en skriftlig plan som beskriver hur man arbetar för att nå målen kopplade till detta. Här anges vilka aktiviteter man genomför under läsåret. Denna plan ska revideras årligen utifrån en kartläggning av skolans behov och förhållanden. För metod för utarbetande av plan se bilaga 1.

Aktiviteterna ska

vara kontinuerliga

- De ska genomföras i alla årskurser och alla ämnen.
- De ska vara medvetna, planerade inslag som bidrar till en helhet i undervisningen.
- Det entreprenöriella lärandet ska finnas som en naturlig del i aktiviteterna.

vidga elevernas perspektiv

- De ska motverka begränsningar gällande kön, social eller kulturell bakgrund samt funktionsnedsättningar.
- De ska utmana elevernas föreställningar om framtiden.
- De ska innehålla samverkan med arbetslivet och utbildningsväsen.
- Studie- och yrkesvägledare ska hålla vägledande samtal med samtliga elever.

utveckla elevernas valkompetens

- De ska leda till att eleven kan samla, analysera, sätta samman och kritiskt granska olika valalternativ.
- De ska utveckla elevernas förmåga att fatta och genomföra beslut i olika valsituationer.
- De ska bidra till att eleven blir medveten om sitt eget ansvar för sina val samt förstå konsekvenserna av dessa.
- De ska bidra till att eleverna känner att de kan påverka sin framtid.
- De ska utveckla förmågan att fatta och genomföra beslut i olika valsituationer.

4. En del av det systematiska kvalitetsarbetet

Arbetet med studie- och yrkesvägledning ska ingå i det övriga kvalitetsarbetet som sker under året på skolan. Det ska planeras, följas upp och utvärderas liksom övriga mål som finns identifierade i verksamheten. Exempel på när detta kan lyftas är i medarbetarsamtal, på klass- och elevråd och i kvalitetsberättelsen. Arbetet kan med fördel läggas in i verksamhetens årshjul.

Årligt arbete

Huvudmannen ska

- Revidera dessa riktlinjer så att de svarar mot rådande styrdokument och möter de behov som finns i verksamheterna
- Fördela resurser och organisera studie- och yrkesvägledningen utifrån kartlagda behov

Rektor ska

- Revidera skolans plan för studie- och yrkesvägledning så att de svarar mot rådande styrdokument och möter de behov som finns i verksamheterna
- Vara delaktig i upplägget av studie- och yrkesvägledningen och studie- och yrkesvägledarens roll på skolan
- Diskutera uppföljningen och resultaten med personalen.
- Följa de rutiner som finns i kommunen för övergångar mellan stadier och skolformer.

Studie- och yrkesvägledare ska

- Samordna studie- och yrkesvägledningsinsatserna utifrån skolans plan.
- Vara delaktig i kartläggning, planering och uppföljning.
- Ha en central roll vid övergångar mellan stadier och skolformer.
- Använda de riktlinjer som finns i kommunen för nyanlända barn och ungdomar.

Lärare på skolan ska

- Vara med vid kartläggning, planering och uppföljning.
- Beskriva genomförda aktiviteter på ämnes/klassnivå.

5. Metod för planering och uppföljning

Hur vet vi att vi har en meningsfull studie- och yrkesvägledning?

En förutsättning för att få en kvalitativ och likvärdig studie- och yrkesvägledning är att alla känner till vilka mål som finns för verksamheten, både de kommunala (se s. 4) och skolans egna. Dessa måste sedan följas upp och utvärderas. Här är BRUK en användbar metod. Antingen kan man göra detta digitalt på www.skolverket.se/skolutveckling/kvalitetsarbete/bruk, kapitel 4:3 eller så kan man använda sig av bilaga 4.

Denna skattning ger en bild av hur personalen på skolan upplever att kvaliteten på skolan är. Den ger också ett underlag att jämföra med över tid.

Exempel:

Kriterier för måluppfyllelse	Kriteriet stämmer			
	inte alls	till viss del	till stor del	helt
17. Vi organiserar och genomför all undervisning så att eleverna kan göra väl underbyggda val av fortsatt utbildning och yrkesinriktning.	☐	☐	☐	☐
18. Vi ger eleverna möjlighet att utveckla kunskaper om sin självbild, egenskaper och kompetenser inför deras kommande yrkesliv.	☐	☐	☐	☐
19. Vi ser till att eleverna förstår syftet och nyttan av varje ämne i relation till sina studie- och yrkesval	☐	☐	☐	☐

Utöver detta genomförs elevenkäter kring studie- och yrkesvägledningens innehåll och elevernas tankar. Anser de att de kan påverka sin framtid i positiv riktning?

Hur vet vi att arbetet ökar kommunens måluppfyllelse?

Följande nyckeltal ska följas upp:

Nyckeltal	Resultaten sammanställs
Meritpoäng för pojkar respektive flickor	Varje termin
Antal behöriga till gymnasieprogram	Efter avslutat läsår
Antal % som fullföljer gymnasiet på 4 år	Efter avslutat läsår
Antal omval av gymnasieprogram före 15 september – orsak?	Oktober
Antal omval av gymnasieprogram efter 15 september – orsak?	Maj
Antal avbrott från gymnasieutbildning	Maj
Antal elever som läser ett fjärde år på gymnasiet	Efter avslutat läsår
Antal elever som läser ett femte år på gymnasiet	Efter avslutat läsår
Antal vakanta tjänster i relation till andelen arbetslösa	Årligen
Antal procent arbetsungsdomsarbetslöset 18-24 år	Årligen
Antal procent arbetsarbetslöset 16-64 år	Årligen

Vad är BRUK?

Om man vet hur det borde vara och hur det verkligen är brukar detta leda till utveckling. Det är grundtanken med självskattningsverktyget BRUK. Det utgår från styrdokumentet och ger ett underlag för fortsatta åtgärder.

BRUK

- för inte in nya mål
- rangordnar inte målen
- är inget rankningssystem utan ska användas lokalt på varje skola

6. Metod för att utarbeta en planering för varje skola

Innehåll

1. Kartläggning av skolans förutsättningar och behov (se bilaga 1 för exempel)
2. Fastställ framtida önskat läge och mål
3. Planering av aktiviteter
4. Beskriv de olika rollerna på skolan och deras ansvar utifrån styrdokumentet

1. Kartläggning

* Se punkt 5, s 12, för att kartlägga skolans nuläge kring arbetet med studie- och yrkesvägledning. Identifiera framtida önskat läge och mål för arbetet.

*Kartlägg elevernas behov utifrån vilka kunskaper och resurser eleverna har och vilka kunskaper och resurser de behöver tillföras för att hantera frågor som rör val av framtida studier och yrken. Vilka yrken känner de till sedan tidigare? Vad vet de och vad vet de inte om dessa yrken? Vilka yrken kommer eleverna inte i kontakt med? Vad är eleverna själva intresserade av att lära sig mer om?

2. Fastställa framtida önskat läge och mål

Utgå från de kommunala målen (se punkt s. 4) och bryt ner dessa till skolans egna. Sätt upp konkreta mål för arbetet med att motverka att elevernas val styrs av deras kön, eller deras sociala och kulturella bakgrund och se till att personalen har kunskap om hur de kan arbeta för att motverka begränsningar i elevernas studie- och yrkesval.

Beskriv hur ni ska mäta att målen uppfylls.

3. Planering av aktiviteter

I vid bemärkelse:

Identifiera vilka aktiviteter som redan görs idag och välj ut vad som ska genomföras kommande läsår i skolans verksamhet. Markera hur dessa aktiviteter bidrar till målen.

Exempel (se även s. 10 och bilaga 3):

När?	Aktivitet	Syfte	Sker kontinuerligt	Utvecklar elevens valkompetens	Vidgar elevens perspektiv	An-svar
Åk 1	Besöka arbetsplatser i närområdet			X	X	Syv
Åk 3	Temaarbete kring yrken – entreprenöriellt projekt			X	X	Lärare
Åk 8	Besök på gymnasieutställning			X	X	Syv
Åk 1-9	Presentera sig själv		X		X	Lärare

I snäv bemärkelse:

Utgå från att varje elev ska få det personliga stöd som han eller hon är i behov av. Gör sammanställningar av tidigare elevers gymnasieval. Vad visar de? Finns det till exempel skillnader mellan pojkars och flickors val? Avbryter många elever sina gymnasiestudier? Hur speglar sådana faktorer kvaliteten i vägledningen på grundskolan?

- Samordna insatser med koppling till skolans studie- och yrkesvägledning så att vägledningen framstår som en helhet för elever och personal.
- Se till att eleverna får stöd och information inför olika val som kan ha betydelse för vidare studier genom hela grundskolan.

Beskriv när och var olika aktiviteter, t ex prao och vägledningssamtal, ska genomföras och vem som är ansvarig på skolan.

4. Beskriv de olika rollerna på skolan och deras ansvar utifrån styrdokumentet

Se sid 7-8 i dessa riktlinjer samt bilaga 1.

Beskriv när och var olika aktiviteter, t ex projekt, prao och vägledningssamtal samt revidering av skolplan ska genomföras och vem som är ansvarig.

SAMMANFATTNING AV DE ALLMÄNNA RÅDEN UTIFRÅN ANSVAR (GRUNDSKOLA)

HUVUDMANNEN BÖR

- Konkretisera målen för studie- och yrkesvägledning för den egna verksamheten
- Tillgodose elevernas behov utifrån kompetens, resurser och organisation

HUVUDMANNEN OCH REKTOR BÖR

- Se till studie- och yrkesvägledaren har rätt kompetens för att kunna stödja övrig personal

REKTOR BÖR

- Se till att det finns rutiner och metoder för att planera, utvärdera och utveckla studie- och yrkesvägledningen så att den tillgodoser elevernas behov av vägledning,
- Tydliggöra hur ansvaret för studie- och yrkesvägledningen är fördelat mellan studie- och yrkesvägledare, lärare och övrig personal samt formerna för samarbetet mellan dem.
- Se till att studie- och yrkesvägledning sker kontinuerligt och integrerat i utbildningen under studietiden, så att eleven ges förutsättningar att göra väl underbyggda studie- och yrkesval.
- Se till att eleverna, utifrån sina behov, erbjuds vägledningssamtal.
- Med utgångspunkt i en kartläggning av elevernas behov av studie- och yrkesvägledning se till att verksamheten kan tillhandahålla den kompetens som krävs för att tillgodose elevernas behov av studie- och yrkesvägledning,
- Med utgångspunkt i elevernas behov av vägledning fortlöpande kartlägga och analysera kompetensutvecklingsbehovet för personal som arbetar med studie- och yrkesvägledning.
- Se till att personalen på skolan har kunskaper om och förståelse för hur kön samt social och kulturell bakgrund påverkar elevernas studie- och yrkesval samt att de har kunskaper om hur elevernas föreställningar om utbildningar och yrken kan utmanas.
- Organisera studie- och yrkesvägledningen så att eleverna får möjlighet att ställas inför olika uppgifter i arbetslivet och möta företrädare för arbetslivet och utbildningsväsendet i syfte att ge eleverna möjlighet att utveckla kunskaper och erfarenheter inför kommande studie- och yrkesval.
- Ha ett övergripande ansvar för att elevernas arbetslivskontakter bidrar till att deras studie- och yrkesval inte begränsas av kön eller av social eller kulturell bakgrund.
- Planera för att varje elev i gymnasiesärskolan får det stöd han eller hon behöver i övergången till arbetslivet.
- Se till att det finns strategier för att alla elever utifrån sina behov ska få allsidig information om studier och yrken.
- Organisera studie- och yrkesvägledningen så att eleverna erbjuds vägledningssamtal som utgår från varje elevs behov och stödjer dennes studie- och yrkesvalsprocess.

LÄRARE BÖR

- Ge eleverna möjlighet att utveckla en förståelse för hur kunskaper i ämnet kan ha betydelse i arbetslivet och på så sätt utgöra ett underlag för deras framtida studie- och yrkesval.
- Utmana, problematisera och visa på alternativ till traditionella föreställningar om kön, kulturell och social bakgrund som annars kan begränsa elevernas framtida studie- och yrkesval.
- Ge eleverna möjlighet att utveckla allsidiga kunskaper om hur arbetslivet fungerar.

LÄRARE OCH STUDIE- OCH YRKESVÄGLEDARE BÖR

- Ge eleven möjlighet att utveckla sin förmåga att genomföra sina val av studier och yrken.
- Ge eleverna möjlighet att utveckla sin förmåga att kritiskt granska information om studier och yrken samt skapa medvetenhet om vilket ansvar de själva har för sina studie- och yrkesval.
- Se till att eleverna får saklig och aktuell information om arbetslivets kvalifikationskrav och om hur arbetsmarknaden ser ut inom olika yrkesområden.

STUDIE- OCH YRKESVÄGLEDARE BÖR

- Bidra med sådana specialistkunskaper som kan ha betydelse för elevernas studie- och yrkesval.
- Se till att informationen om utbildningsvägar och yrken är aktuell, opartisk, tillförlitlig och tillgänglig för eleverna när de behöver den.
- Se till att varje elev i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan får information om de kurser och utbildningar som finns inom gymnasieskolan respektive gymnasiesärskolan och om vilka val som kan ha betydelse för vidare studier.
- Se till att vägledningssamtalen planeras och genomförs så att de:
 - vidgar elevens perspektiv om såväl de egna förutsättningarna som olika utbildningar och yrken
 - utmanar elevens föreställningar om yrken och utbildningar utifrån kön samt utifrån social och kulturell bakgrund
 - ger eleven förutsättningar att utveckla sin förmåga att väga samman olika faktorer som har betydelse för studie- och yrkesvalet

Kartläggning av kommunen (2014)

Hög arbetslöshet i jämförelse med riket

Andel som arbetade under året är lägre än i övriga riket

Förhållandevis låg utbildningsnivå i jämförelse med riket

9:ors meritvärde är lägre än rikets

Pojkars meritvärde är betydligt lägre än flickors

Andel elever som fullföljer gymnasieutbildningen inom 4 år behöver öka

Andel elever som uppnår grundläggande behörighet för högskolestudier behöver öka

Nivån på andelen män och kvinnor 18-24 år som flyttar in och ut ur kommunen är ganska jämnt fördelat, de är dock betydligt fler som flyttar ut än in

Kommunen är en pendlingskommun

Största arbetsgivarna finns inom vård och omsorg och tillverkning och utvinning, minsta inom tjänstesektorn

Det är framför allt män som är egenföretagare

Andelen personer med sjuk- och aktivitetsersättning är högre än i övriga riket

Medelinkomsten är lägre än i övriga riket, andel personer/familjer med ekonomiskt bistånd högre än övriga riket

Stor andel nyanlända familjer

De 20 vanligaste yrkena i kommunen, 2010

Avser anställd dagbefolkning	Antal		Proc.förd.			Könsförd. (%)	
	Män	Kvinnor	M	Kv	Tot	M	Kv
Vård- och omsorgspersonal	63	570	3	31	16	10	90
Fordonsförare	204	16	10	1	6	93	7
Maskinoperatörer, trävaruindustri	74	84	3	5	4	47	53
Byggnads- och anläggningsarbetare	147	6	7	0	4	96	4
Maskinoperatörer, metall- och mineralbehandling	134	13	6	1	4	91	9
Försäljare, detaljhandel; demonstratörer m.fl.	33	93	2	5	3	26	74
Grundskollärare	28	82	1	4	3	25	75
Byggnadshantverkare	96	11	5	1	3	90	10
Säljare, inköpare, mäklare m.fl.	65	37	3	2	3	64	36
Förskollärare och fritidspedagoger	7	87	0	5	2	7	93
Övrig kontorspersonal	27	64	1	3	2	30	70
Chefer för mindre företag och enheter	68	19	3	1	2	78	22
Gymnasielärare m.fl.	36	50	2	3	2	42	58
Drift- och verksamhetschefer	56	28	3	2	2	67	33
Ingenjörer och tekniker	69	14	3	1	2	83	17
Gjutare, svetsare, plåtslagare m.fl.	79	1	4	0	2	99	1
Övriga maskinoperatörer och montörer	60	16	3	1	2	79	21
Storhushålls- och restaurangpersonal	9	59	0	3	2	13	87
Maskin- och motorreparatörer	67	0	3	0	2	100	0
Städare m.fl.	3	58	0	3	2	5	95
Totalt 20 yrken	1 325	1 308	62	71	66	50	50
Totalt alla yrken	2 127	1 848	100	100	100	54	46

FRÅGOR ATT STÄLLA SIG INFÖR PLANERINGEN

Planering av arbetet

1. Finns det en kartläggning av vilka behov våra elever har?
2. Är planeringen av studie- och yrkesvägledning gjord efter denna?
3. Hur ser vår omgivning ut? Vilka förutsättningar har vi för att skapa samverkan med samhälls- och arbetsliv? Hur synliggör vi olika branscher och yrken för eleverna?
4. Är syftet med olika aktiviteter (t ex prao) tydligt för eleverna? Hur utvärderas dessa aktiviteter?
5. Vilka åldrar har vi? Hur lägger vi upp arbetet efter detta?
6. Finns det ett samarbete med övriga stadier? Börjar vägledningen redan i de lägre åldrarna?
7. Hur kan man koppla vägledningen till läroplanen? Vad finns i kursplanerna? Vilka förmågor hos eleverna bör vi utveckla för att stödja detta arbete?
8. Hur medvetna är vi om vårt uppdrag att vidga elevernas perspektiv och motverka stereotypa val utifrån kön, och social och etnisk bakgrund?
9. Hur ser det historiskt ut hos oss, vilka val gör eleverna och vad kan detta bero på?

Styrning och ledning

10. Finns det konkreta mål för vart man vill på skolan?
11. Finns det en struktur för planering, utvärdering och utveckling?
12. Finns det en övergripande planering av hur undervisning, aktiviteter och vägledningssamtal ser ut i olika stadier?
13. Finns det en plan för hur man säkerställer att personalen har rätt kompetens?
14. Hur använder vi studie- och yrkesvägledaren i de olika stadierna och så att de stöttar lärarpersonalen?
15. Hur ser arbetsfördelningen ut mellan våra olika yrkeskategorier?

Vägledningssamtal och information

16. Är vägledningssamtalen anpassade efter varje elev? Utförs de på ett professionellt sätt utifrån vetenskapliga metoder?
17. Ger vi en allsidig och opartisk information anpassat efter varje elev?
18. Är vi tydliga med den information om vilka konsekvenser olika val ger för fortsatta studier, t ex språkval?
19. Hur delaktiga är eleverna och vårdnadshavarna?

SKATTNING AV SKOLANS ARBETE

Synligt arbetsliv

Skattningen kommer från Skolverkets BRUK - Självskattning av vägledningsprocessen i skolan. Med hjälp av detta får man en bild av var man befinner sig i nuläget och i vilken riktning man ska gå. I verktyget bedömer man ett antal indikatorer som bygger på de nationella styrdokument. När dessa har belysts är det viktigt att man identifierar vilka åtgärder man behöver genomföra för att utveckla verksamheten. (Finns även digitalt på www.skolverket.se/skolutveckling/kvalitetsarbete/bruk (4:3))

Självskattning

Gör en skattning av i vilken mån er verksamhet stämmer överens med kriterierna nedan.

- 1 Kriteriet stämmer inte alls
2 Kriteriet stämmer till viss del
3 Kriteriet stämmer till stor del
4 Kriteriet stämmer helt

"Det är viktigt att den kartläggning man gör leder till åtgärder – att man gör något som ökar måluppfyllelsen i enlighet med läroplanens krav".¹

SKOLA:

DATUM:

ARBETSLAG/GRUPP:

	1	2	3	4
1. I vår skola får eleverna möjlighet att utveckla sin förmåga att granska olika valmöjligheter och ta ställning till frågor som rör den egna framtiden.	☐	☐	☐	☐
2. I vår skola får eleverna inblick i närsamhället och dess arbets-, förenings- och kulturliv och kännedom om möjligheter till fortsatt utbildning i Sverige och i andra länder.	☐	☐	☐	☐
3. Vi diskuterar med studie- och yrkesvägledaren om hur våra olika roller kan bidra till att eleverna utvecklar sin förmåga att genomföra val av studier och yrke.	☐	☐	☐	☐
4. Vi ger eleverna möjlighet att utveckla förståelse för hur kunskaper i ämnet kan ha betydelse i arbetslivet, och på så sätt bli ett underlag för deras val av studier och yrke.	☐	☐	☐	☐
5. Vi ger eleverna möjligheter att utveckla de insikter, kunskaper och förmågor som behövs för att ta ställning till och fatta beslut om sin framtid.	☐	☐	☐	☐
6. Vi bidrar till att elevens val av studier och yrke inte begränsas av kön, social eller kulturell bakgrund, genom att utmana, problematisera och visa på alternativ till traditionella föreställningar som annars kan begränsa deras framtida studie- och yrkesval.	☐	☐	☐	☐
7. Vi utvecklar kontakter med kultur, arbets- och föreningsliv samt andra verksamheter utanför skolan som kan berika skolan som en lärande miljö.	☐	☐	☐	☐
8. Vi är väl förtrogna med Skolverkets "Allmänna Råd och kommentarer om studie- och yrkesvägledning", utgivna december 2013.	☐	☐	☐	☐
9. Alla lärare i arbetslaget är införstådda med hur studie- och yrkesvägledningen kan integreras i deras ämne.	☐	☐	☐	☐
10. I undervisningen tillför vi ett studie- och yrkesperspektiv i alla ämnen.	☐	☐	☐	☐
11. Vi har en tydlig ansvarsfördelning och tydliga former för samarbete mellan studie- och yrkesvägledaren, lärarna och övrig personal, så att eleverna får den studie- och yrkesvägledning de behöver.	☐	☐	☐	☐
12. I vår skola har eleverna tillgång till personal med sådan kompetens att deras behov av vägledning inför val av framtida utbildnings- och yrkesverksamhet kan tillgodoses.	☐	☐	☐	☐
13. Vi har en studie- och yrkesvägledarfunktion som stödjer den övriga personalens studie och yrkesorienterande insatser.	☐	☐	☐	☐

Att identifiera (gärna kort i punktform):

Vilka inslag i undervisningen har ni i ert arbetslag haft under läsåret 13/14 som ni upplever har ett studie- och yrkesvägledningsperspektiv (gällande yrken/studier/framtid/självkännedom)?